

Herdenkingstoespraak

Heiko Roelfsema, voorzitter SHSJZ, Bronbeek, 13 september 2014

Dames en heren,

Op woensdag 23 juli jl. heb ik samen met mijn familie, mijn schoonmoeder naar haar laatste rustplaats gebracht. Ik was net op vakantie toen ze overleed. We werden direct gebeld. Natuurlijk schrokken we, maar kort daarna kwam aanvaarding. Ze was 93 jaar, 66 jaar getrouwd geweest. Een volwaardig en volbracht leven. Het was af. Alzheimer had haar ingehaald. Ze kon niet meer. En dus was het goed. Er was verdriet, natuurlijk, maar ook een lach om de mooie herinneringen. Alles kreeg een plek omdat dat kon. Verhalen genoeg. Geen open vragen. Haar leven was verteld en werd gekend. Haar boek was uit. Wij hadden het mogen en kunnen lezen.

Ik vertel u dit om drie redenen. Allereerst om aan te tonen hoe snel we vergeten. Niet dat u van mijn schoonmoeder wist, nee, maar omdat u na al vergeten bent wat er zo bijzonder was aan 23 juli. Ik hoor uw geheugen kraken: 23 juli?

Diezelfde dag, 23 juli, was ook *Dag van Nationale Rouw*. Heel Nederland vlagde halfstok. 23 juli, nog maar anderhalve maand geleden. U was de datum alweer vergeten. Heel Nederland rouwde vanwege vlucht *MH17* met aan boord 298 mensen. Vijf dagen ervoor in een split second door een raket uiteengespat. Een vreselijke daad. Een vergissing?

De tweede reden om u van de 23ste juli te vertellen is om te laten zien hoe snel we van de ramp alles wisten. In een paar dagen werd de volle omvang van de aanslag zichtbaar. Foto's, film, geluidsfragmenten, verhalen. Duizend nabestaanden werden gebeld en verzamelden zich in een grote hal.

De derde reden is dat direct duidelijk was welk afgrijselijk leed er in honderden families geleden werd. Van 298 mensen, onwetend, onschuldig, was het leven abrupt geëindigd. Geen van die 298 levens was af. Alle slachtoffers, nog in het volle leven, waren gewoon op reis: vakantie, een Aidscongres, op weg naar familie, naar geliefden. Helemaal niet: een volbracht leven, zoals die van mijn schoonmoeder. Nee, er waren tientallen kinderen aan boord. 298 levens stopten. Een onmetelijke leegte achterlatend. Het verdriet en de woede bij de nabestaanden: onpeilbaar groot. Een *Dag van Nationale Rouw* was nodig om enigszins richting te geven aan alle onze emoties, want we voelden onze allemaal betrokken. Onafzienbaar lang de stoet van zwarte auto's. In elke auto een slachtoffer. De rest van de wereld stond even stil. En terecht. Volkomen begrijpelijk. De slachtoffers lijken in het niets verdwenen. Woordenloos opgelost. Voor de nabestaanden resten slechts herinneringen. 298 levensverhalen onaf beëindigd, zonder afscheid.

En opeens midden in die rouw dacht ik aan de *Junyo Maru*, aan mijn grootvader, toen 53 jaar. Was zijn leven af? Ik ben nu bijna 60. Voel dat helemaal nog niet. Met 6600 opvarenden was ook hij met twee torpedo's verdwenen. Niet in een split second maar tergend langzaam in een kwartier van onbeschrijflijk leed.

Maar in 1944: geen foto's, geen film, geen verhalen in de krant, geen telefoontjes naar familie. Nee: doodse stilte.

Toch zaten deze mannen even onwetend en onschuldig op een van de 156 *Hell Ships* op weg om ergens dwangarbeid te verrichten. Birma, Pakan Baroe, Flores, of in Japan zelf.

Uiteindelijk 22.000 levens abrupt beëindigd. 22.000 levensverhalen gestopt.

De nabestaanden, mijn grootmoeder in *Kamp Ambarawa*, wisten niks; haar kinderen in het kamp wisten niks, mijn vader aan de andere kant van de wereld, ondergedoken, wist niks. Na een jaar wisten ze nog niks. En dat gold voor bijna alle meer dan 200.000 nabestaanden van die 22.000 mannen. De meesten hoorden pas jaren later dat hun geliefden vermist waren. Vermist. Mijn grootmoeder kreeg pas in 1948 per Koninklijk Besluit bericht dat haar man, niet gevonden was en formeel als omgekomen krijgsgevangene werd beschouwd.

22.000 mannen in zee verdwenen. De leegte die zij achterlieten even onmetelijk als die van die 298 van 23 juli. Het verdriet en de woede bij de nabestaanden even ondraaglijk. 200.000 familieleden. Dat is vier Arena's vol. En stel u voor: 22.000 zwarte auto's met een slachtoffer. Dat is een stoet van 220 km lang.

Maar de wereld stond toen helemaal niet stil. Alles ging door, het was oorlog.

Lieve mensen. Waarom zijn wij hier bij elkaar? Om elk jaar, nu bijna 70 jaar, gedurende twee uur de wereld wél stil te zetten. Om te luisteren naar de verhalen die er wél zijn. Als steun voor hen die geen verhaal hebben, als eerbetoon aan die 22.000 mannen die hun leven niet af mochten maken. Hun verhaal niet konden doorvertellen. Hun boek bleef wél onaf, werd niet gekend. Konden wij niet lezen.

Wij willen, kunnen en mogen deze mannen niet vergeten. Mannen wiens genen wij dragen, wiens opvoeding wij hebben genoten, wiens karakters we soms heel herkenbaar hebben geërfd. Hun namen noemen en er trots op zijn dat wij die naam ook dragen. Hun verhalen vertellen en ons realiseren dat die verhalen jou "jij" maken.

Laten wij hun namen noemen.

Henk Itzig Heine en Jacqueline Dekker zullen zo namen noemen. Ik heb dat zojuist gedaan. Ds. Wim Bos zal ons bijstaan.

Daarom zijn wij hier.

Laten we luisteren en de wereld even stilzetten.

Dank u wel.